

FÖLDRAJZ **(FÖLDÜNK ÉS KÖRNYEZETÜNK)**

A földrajz (Földünk és környezetünk) tantárgy vizsgamodellje több szempontból is lényegesen **különbözik a korábbi földrajzi érettségítől**. A középszintű érettségi vizsgán a jelöltnak - az eddigiektől eltérően **szóbeli vizsga** mellett írásban is számot kell adnia a felkészültségéről. Mind a középszintű, mind pedig az emelt szintű **írásbeli vizsgán** a hagyományos feladatok kiegészülnek újszerű, az ismeretek alkalmazását igénylő feladattípusokkal.

A vizsgán a jelöltnak a földrajzi-környezeti ismeretein kívül számot kell adnia az alábbi **földrajzi kompetenciák** - adott vizsgaszintnek megfelelő - elsajátításáról is:

- földrajzi-környezeti tartalmú információhordozók használata, információk feldolgozása, értelmezése;
- földrajzi-környezeti ismeretek alkalmazása a mindennapokban tapasztalható természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jelenségek, folyamatok magyarázatában, értelmezésében;
- különböző fajtájú térképeken közölt információk olvasása, értelmezése;
- kontúrtérképes feladatok megoldása;
- egyszerű gyakorlati és alapvető számítási feladatok elvégzése, az eredmények értelmezése;
- az ismeretanyag belső összefüggéseinek felismerése, több témakör ismeretanyagának logikai összekapcsolását igénylő, összetett feladatok megoldása;
- földrajzi-környezeti tartalmú információkkal kapcsolatos egyszerű vázlatrajzok, folyamatábrák, keresztmetszeti rajzok és térképvázlatok készítése;
- szövegalkotás és szövegértés földrajzi tartalmú témákhoz kapcsolódóan;
- földrajzi-környezeti szemlélet és gondolkodásmód alkalmazása feladatmegoldások, szóbeli és írásbeli témakifejtések során.

Tartalmi szempontból is vannak új vonásai a vizsgának. A kerettantervben a korábbiakhoz képest nagyobb teret kap a társadalomföldrajzi szemlélet. Ennek megfelelően a feladatok között szerepelhetnek a napi gazdasági folyamatokkal, társadalmi-gazdasági élettel kapcsolatos kérdések is.

A földrajz (Földünk és környezetünk) tantárgy közép- és emeltszintű vizsgakövetelményei között a különbség az ismeretek mennyiségében, mélységében és megközelítési módjában is megnyilvánul. A **középszintű vizsgán** a jelölt általános földrajzi, környezeti műveltségéről ad számot. A vizsgafeladatok a tananyagban való általános tájékozottságot, az egyszerű összefüggések felismerését, a praktikus ismeretek birtoklását és alkalmazásának képességét mérik. Az **emelt szintű vizsgán** emellett az összetettebb kölcsönhatások felismerését, a földrajzi-környezeti gondolkodás és az ismeretek alkalmazásának képességét várják el a vizsgázótól a különböző földrajzi-környezeti feladatok megoldása során.

Fontos kiemelni, hogy a földrajz érettségivizsga-követelmény tartalmazza az általános iskolai regionális földrajzi tananyagot is. Ezért a vizsga sikeres teljesítéséhez szükség van az általános iskolában tanultak szintézisére, valamint a középiskolában elsajátított ismeretek alapján történő újraértelmezésére. A részletes vizsgakövetelményekben nem került külön felsorolásra a vizsga sikeres teljesítéséhez szükséges topográfiai követelmény, a kerettantervben megadott topográfiai fogalmak egyben a vizsgakövetelményt is jelentik. Az általános fogalmakat csak abban az esetben emeli ki a követelményrendszer, ha az eltér a korábban megszokott gyakorlattól. Az egyes témakörök eltérő részletezettséggel jelennek meg. A részletesebb kifejtés ott szerepel, ahol az eddigi hagyományokhoz képest új ismeretekkel és képességekkel kapcsolatos követelményeket fogalmaztunk meg.

A közép- és emelt szintű részletes vizsgakövetelményeket tartalmazó táblázatban az emelt szint oszlopa csak a középszintet meghaladó követelményeket tartalmazza, de az emelt szintű vizsga természetesen magába foglalja a középszintű követelményeket is.

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGIVIZSGA-KÖVETELMÉNYEK

1. Térképi ismeretek

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint

<p>1.1. A térképi ábrázolás</p> <p>A térképek jelrendszere</p>	<p>Legyen tisztában a térkép és a valóság kapcsolatával, a térképi ábrázolás jelentőségével.</p> <p>Magyarázza a kicsinyítés mértéke és a méretarány közötti kapcsolatot.</p> <p>Ismertesse a domborzatábrázolás különböző módszereit.</p> <p>Ismerje fel térképen a domborzati formákat.</p> <p>Legyen képes a szintvonal, a magassági számok és a relatív magasság fogalmának használatára.</p> <p>Ismerje a földrajzi fókálózat jellemzőit.</p> <p>Tudjon térképvázlatot készíteni, és alakítsa ki jelrendszerét.</p> <p>Használja feladatmegoldásai során a tematikus térképen közölt információkat.</p>	<p>Következtessen a nagy, a közepes és a kis méretarányú, illetve különböző tartalmú térképek felhasználási lehetőségeire.</p> <p>Értse, hogy a térképek készítésekor a különböző ábrázolási célok érdekében különböző módszereket alkalmaznak.</p>
<p>1.2. Térképi gyakorlatok</p>	<p>Alkalmazza a térkép jelei, színei és számai által közölt információkat.</p> <p>Legyen képes távolságot mérni és meghatározni egyenes és görbe vonal mentén különböző eszközök segítségével.</p> <p>Tudja leolvasni a tényleges magasságot, kiszámítani a viszonylagos magasságot térképek alapján.</p> <p>Tudjon tájékozódni, helymeghatározást végezni földgömbön és térképen.</p> <p>Használja ismeretszerzésre a különböző méretarányú és tartalmú térképeket.</p> <p>Olvasson le információkat keresztmetszetről és tömbszelvényről, tudja azokat elemezni, összevetni térképekkel.</p> <p>Legyen képes tematikus térképek összehasonlító elemzésére.</p>	<p>Legyen képes távolság meghatározásra az Egyenlítő vagy valamely hosszúsági kör mentén fókálózat segítségével.</p> <p>Legyen képes területszámításra arányszám felhasználásával.</p> <p>Tudjon a méretarány használatát igénylő számításos feladatokat megoldani.</p> <p>Tudjon metszetet szerkeszteni a szintvonalas térkép alapján.</p>
<p>1.3. Az űrtérképezés</p>	<p>Legyen tisztában a légi és az űrfelvételek felhasználási lehetőségeivel, tudjon példát mondani alkalmazásukra.</p> <p>Tudjon azonosítani környezeti elemeket térképvázlattal vagy térképpel történő összevetés alapján légi és űrfelvételeken.</p>	<p>Ismertesse a műholdfelvételek készítésének elvét.</p> <p>Tudjon tényeket leolvasni légi és űrfelvételekről.</p>

2. Kozmikus környezetünk

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1. A Naprendszer kialakulása, felépítése, helye a világegyetemben	Ismertesse a Naprendszer helyét, a Tejútrendszer alakját, méreteit. Igazodjon el a csillagászati nagyságrendekben. Különítse el a csillagok és a bolygók tartalmi jegyeit.	Mutassa be a naptávolság, a hőmérséklet és az anyageloszlás összefüggéseit. Sorolja fel a csillagászat történeti fejlődésének jelentősebb állomásait.
2.2. A Nap és kísérői	Ismertesse a Nap jellemzőit (mérete, távolsága a Földtől, anyagi összetétele, belső és felszíni hőmérséklete). Mutassa be a Nap földi életet meghatározó szerepét, legfontosabb sugárzásait és azok légköri következményeit. Tudja megkülönböztetni a nap- és holdfogyatkozás kialakulásának okait. Sorolja fel a Föld- és a Jupiter-típusú bolygókat, sorrendjüket, mutassa be közös és egyedi jellemzőiket. Ismertesse a Hold mozgásának sajátosságát, értse a holdfázisok változásának okát. Magyarázza a meteor és meteorit közötti különbséget.	Ismertesse a Nap gömbhéjas szerkezetét, a Nap szféráinak jelenségeit és ezek hatását a földi életre. Magyarázza meg a holdfázisok és a napfogyatkozás kialakulásának okait. Legyen képes a Naprendszer bolygóiról készült adatsorok elemzésére. Jellemezze a Hold felszínét, bizonyítsa a hőmérséklet és a légkörihiány összefüggését. Mutassa be az üstökösök felépítésének jellemzőit, mozgásának jellemzőit, jellegzetes formájuk kialakulását.
2.3. A Föld és mozgásai	Legyen tisztában a Föld méreteivel (sugár, Egyenlítő). Tudja egyszerű rajzzal bemutatni a napsugarak hajlásszöge és a szoláris éghajlati övezetek kialakulása közötti összefüggést. Magyarázza a nappalok és az éjszakák változását. Ismerje az égitestek látszólagos napi K-Ny-i járását, a forgás Ny-K-i irányát. Alkalmazza az alapvető átváltásokat: 15 hosszúsági fok = 1 óra időkülönbség = 1 időzóna 1 hosszúsági fok = 4 perc időkülönbség Tudja kiszámítani a helyi és a zónaidőt. Ismerje a keringés pályájának jellemzőit, a keringés idejét. Elemezzen a keringéssel kapcsolatos ábrákat. Ismerje a tavaszi és az őszi napéjegyenlőség, a nyári és a téli napforduló fogalmát és időpontját. Mutassa be a forgástengely ferdesége és az évszakok kialakulása közötti összefüggést.	Bizonyítsa a Föld alakja és tengely körüli forgása közötti összefüggést. Számítsa ki a Nap delelési magasságát a nevezetes időpontokban bármely földrajzi helyen. Alkalmazza feladatmegoldásban a dátumválasztó vonalat.

2.4. Űrkutatás az emberiség szolgálatában	Tudjon példákat mondani az Űrkutatás eredményeinek gyakorlati hasznosítására.	Ismertesse a mesterséges holdak típusait és szerepüket a mindennapi életben. Legyen képes szövegek értelmezésére, a mesterséges égitestek, szondák jelentőségének bemutatására a Naprendszer és más galaxisok megismerésében.
--	---	--

3. A geoszférák földrajza

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1. A kőzetburok 3.1.1. Földtörténet	Ismertesse a földtörténeti korbeosztás nagy egységeit. Tudja időbeli sorrendjüket és hozzávetőleges időtartamukat, ismerje az egyes földtörténeti idők meghatározó eseményeit, képződményeit. Fogalmazza meg a légkör, a vízburok és a bioszféra fejlődésének kapcsolatát a földtörténeti eseményekkel.	Ismerje a relatív és az abszolút kormeghatározás elveit. Értelmezze a geoszférák fejlődését és annak kölcsönhatásait (ösléggör, ósóceán, bioszféra). Ismertesse az őskontinenseket (Pangea, Laurázsia, Gondwana), feldarabolódásuk és összekapcsolódásuk következményeit.
3.1.2. A Föld szerkezete és fizikai jellemzői	Mutassa be a Föld gömbhéjas szerkezetét, tudjon a témához kapcsolódó ábrát elemezni. Ismertesse ábrák segítségével a Föld belsejének fizikai jellemzőit. Értelmezze az asztenoszféra áramlásainak és a kőzetlemezek mozgásainak kapcsolatát. Mutassa be a geotermikus gradiens gazdasági jelentőségét példák alapján.	Ismerje fel a geoszférák közötti kapcsolatokat. Hasonlítsa össze adatok és ábrák alapján az egyes gömbhéjak jellemző kémiai összetételét, hőmérsékleti, nyomás- és sűrűségviszonyait. Ismerje a földmágnesség és a tájékozódás kapcsolatát.
3.1.3. A kőzetburok szerkezete	Ismerje a kőzetlemez és a földkéreg fogalmát, jellemezze a szerkezetét. Jellemezze a kontinentális, az óceáni kőzetlemezt és az asztenoszférát. Nevezze meg és csoportosítsa felépítésük szerint a nagy kőzetlemezeket.	Tudjon önállóan ábrát készíteni a kőzetburok felépítéséről. Soroljon fel topográfiai példákat a kőzetlemezhatárookra, és tudja megmutatni, felismerni azokat a térképen
3.1.4. A kőzetlemez-mozgások okai és következményei A kőzetlemezek mozgásai Magmatizmus és vulkánosság	Mutassa be a lemezmozgások okait, típusait és azok következményeit. Értelmezze a vulkáni tevékenység és a kőzetlemezmozgások kapcsolatát. Mutassa be ábra segítségével a magmás ércképződés folyamatát. Csoportosítsa a vulkánokat működésük, alakjuk és a kitörés helye szerint.	Magyarázza a nehéz-, a színes- és nemesfémérc képződését, és tudja ezt példákkal alátámasztani. Ismertesse a vulkáni működés jellegét és helyét meghatározó tényezőket.

<p>A földrengés</p>	<p>Mutasson meg térképen és ismerjen fel térképvázlatban vulkáni övezeteket és vulkánokat.</p> <p>Mondjon példát az utóműködésre és annak gazdasági jelentőségére.</p> <p>Magyarázza a földrengés kialakulásának okát, kapcsolatát a vulkánossággal és a lemezszegélyekkel.</p> <p>Mondjon példákat a pusztítás elleni védekezés lehetőségeire.</p>	<p>Magyarázza példa segítségével az ún. „forró pontok” feletti vulkánosságot.</p> <p>Ismerje az erősségmérés elvét, a rengések kísérőjelenségeit.</p> <p>Ismerje a rengésfészek, rengésközpont kapcsolatát.</p>
<p>3.1.5. A hegységképződés</p>	<p>Mutassa be a hegységképződés típusait, kapcsolatát a kőzetlemezek tulajdonságaival és mozgásaival. Tudjon ezekre példákat mondani.</p> <p>Ismertesse a gyűrődés és a vetődés folyamatát, összefüggésüket a gyűrű- és röghegységek kialakulásával. Tudjon példákat mondani típusaikra, formáikra.</p> <p>Legyen képes ábrákon, képeken megkülönböztetni a gyűrű- és a röghegységeket formakincsük alapján.</p> <p>Csoportosítsa a hegységeket szerkezetük, magasságuk és formakincsük alapján.</p>	<p>Mutassa be a hegységképződési szakaszok egymásra épülését és összefüggéseit.</p> <p>Tudjon a hegységképződéshez kapcsolódó egyszerű folyamatábrákat rajzolni, elemezni.</p>
<p>3.1.6. A kőzetburrok (litoszféra) építőkövei</p>	<p>Hasonlítsa össze az ásványok és a kőzetek jellemzőit.</p> <p>Ismertesse a kőszenek és a szénhidrogének keletkezését.</p> <p>Tudja keletkezés szerint besorolni, csoportosítani és felismerni az alábbi ásványokat, kőzeteket: kőso, mészkő, dolomit, homok, homokkő, lösz, kőszénfajták, kőolaj, agyag, bauxit, gránit, andezit, bazalt, riolit, vulkáni tufák, márvány, palás kőzetek.</p> <p>Mondjon példát az előfordulásukra és a felhasználásukra.</p> <p>Tudja jellemezni a bazaltot, az andezitet és tufáikat, a gránitot, a mészkövet és a löszet.</p>	<p>Magyarázza és mutassa be példákon a lemezmozgások, a kőzetek keletkezése és átalakulása kapcsolatát, a kőzetek anyagainak körforgását.</p> <p>Ismerje fel a kéregszerkezet és az ásványkincsek előfordulása közötti kapcsolatokat.</p>
<p>3.1.7. A Föld nagyszerkezeti egységei</p> <p>Ósmasszívumok (ösföld)</p>	<p>Ismertesse a Föld nagyszerkezeti egységeit (ösföld, röghegység, gyűrűhegység, süllyedékterület, óceáni medence, óceáni hátság, mélytengeri árok), és tudjon példákat mondani azok előfordulására. Mutassa meg a térképen és ismerje fel a térképvázlaton ezeket.</p> <p>Mutassa be a nagyszerkezeti egységek és a jellemző ásványkincs-előfordulások kapcsolatát.</p> <p>Ismertesse az ósmasszívumok</p>	<p>Mutassa be a Föld nagyszerkezeti egységeinek kialakulását és átalakulásukat a földtörténeti idők folyamán. Legyen képes (képeken, ábrákon) felismerni, megkülönböztetni a nagy szerkezeti egységeket.</p> <p>Tudja magyarázni a nagyszerkezeti egységek formakincsének kialakulását.</p>

Röghegységek	<p>szerkezeti típusait (fedett, fedetlen), morfológiai típusait (hegyvidék, lépcsős vidék, letarolt síkság, táblás vidék).</p> <p>Ismertesse a Kaledóniai-, a Variszkuszi-hegységrendszer tagjait, jellemezze a szerkezetüket.</p>	
Gyűrthegységek	<p>Sorolja fel az Eurázsiai- és a Pacifikus-hegységrendszer tagjait.</p> <p>Hasonlítsa össze a két hegységrendszert.</p> <p>Mutassa be ábra és kép segítségével az ösföldek, a röghegységek és a gyűrthegységek formakincsét.</p>	
Süllyedékterületek, síkságok	<p>Csoportosítsa a síkságokat tengerszint feletti magasságuk és keletkezésük szerint. Tudjon példát az egyes típusokra.</p> <p>Mutassa be gazdasági jelentőségüket.</p>	
3.1.8. A földfelszín formálódása	<p>Támassa alá példákkal a külső és a belső erők, valamint az ember szerepét a felszínformálódásban (lepusztulás, szállítás, felhalmozás).</p> <p>Ismerje fel képeken, ábrákon, modelleken a felszínformákat (mélyföld, alföld, fennsík, dombtság, középhegység, magashegység, völgy, medence, hátság).</p> <p>Tudjon ezekre példát mondani a kontinensek és hazánk területéről, tudja megmutatni a térképen és felismerni a térképvázlatban.</p>	<p>Legyen képes (képeken, ábrákon) felismerni, megkülönböztetni a felszínformákhoz kapcsolódó tájakat, tudja elhelyezni ezeket a kontinenseken és a földrajzi övezetekben.</p>
3.2. A levegőburok 3.2.1. A légkör kialakulása, anyaga és szerkezete	<p>Sorolja fel és csoportosítsa a légkört alkotó anyagokat.</p> <p>Ismertesse a légkör szerkezeti felépítését, a szférák jellemzőit és a bennük lejárló változások lényegét.</p> <p>Tudjon a témához kapcsolódó ábrát elemezni.</p> <p>Mutassa be példák alapján az emberi tevékenység légszennyező és az ózonréteget károsító hatásait, következményeit, a szennyezés csökkentésének lehetőségeit.</p>	<p>Ismertesse a légkör fejlődését, összetételének változását, az ózonréteg kialakulását.</p> <p>Következtessen a levegő minőségére az összetétel változását bemutató adatsorokból.</p>
3.2.2. A levegő felmelegedése	<p>Magyarázza a levegő felmelegedését a földrajzi helyzet, a napsugarak hajlásszöge alapján. Bizonyítsa példákkal a felmelegedést és a lehülést módosító tényezők szerepét.</p> <p>Értelmezze ábra segítségével az üvegházhatás kialakulását, jelentőségét.</p> <p>Fogalmazza meg a felmelegedés és a lehülés törvényszerűségeit.</p>	<p>Ismerje a hőmérséklet gazdasági jelentőségével kapcsolatos fogalmakat (tenyészidőszak, hőösszeg, napfénytartam).</p>

	<p>Mutassa be a hőmérséklet napi és évi járásának folyamatát és összefüggését a Föld fő mozgástípusaival.</p> <p>Tudja kiszámítani a napi és az évi középhőmérsékletet, a napi hőingást, az évi közepes hőingást, az abszolút hőingást. Ismerje az izoterma fogalmát.</p> <p>Legyen képes hőmérsékleti adatok grafikus ábrázolására és hőmérsékleti tematikus térképek összehasonlítására, elemzésére.</p>	
<p>3.2.3. A légnyomás és a szél</p> <p>A szelek</p> <p>Ciklon és anticiklon</p> <p>Időjárási frontok</p> <p>A szél felszínformáló tevékenysége</p>	<p>Ismerje a légnyomás és az izobár fogalmát.</p> <p>Magyarázza a légnyomás változásának okát.</p> <p>Magyarázza a szél kialakulását, kapcsolatát a hőmérséklet és a légnyomás változásával; a Föld forgásából származó eltérítő erő szerepét a légáramlás irányának kialakulásában.</p> <p>Ismertesse a mérsékelt övezeti ciklon és anticiklon jellemzőit, kialakulásuk fő térségeit.</p> <p>Mutassa be hatásukat az időjárásra és az éghajlatra.</p> <p>Magyarázza a hidegfront és a melegfront kialakulásának feltételeit, mozgásukat, felhőzetüket, csapadékzónáikat.</p> <p>Legyen képes légköri képződmények felismerésére időjárási térképeken és műholdfelvételeken.</p> <p>Elemezzen időjárási térképeket.</p> <p>Mutassa be a szél pusztító, szállító és építő felszínalakító munkáját. Ismerjen fel ábrán, képen a szél által formált képződményeket.</p>	<p>Nevezzen meg trópusi ciklonokat, helyi szeleket, szélrendszereket (tornádó, parti szél, hegy-völgyi szél, városi szél), mutassa be jellegzetességeiket.</p> <p>Ismerje a főn kialakulását és jelentőségét.</p> <p>Bizonyítsa az összefüggést a szél felszínformálása és a többi természetföldrajzi tényező között.</p>
<p>3.2.4. Az általános légkörzés</p> <p>Az általános légkörzés rendszere</p> <p>A monszun szélrendszer</p>	<p>Mutassa be a magas és alacsony légnyomású, a leszálló és felszálló légáramlású övezetek kialakulásának okait.</p> <p>Ismertesse az állandó szélrendszerek (passzátszelek, nyugatias szelek, sarki szelek) jellemzőit és kialakító tényezőiket.</p> <p>Legyen képes bemutatni az általános légkörzés rendszerét egyszerű rajzon.</p> <p>Mutassa be a monszunszél évszakos irányváltozását és következményeit a mérsékelt és a forró övezetben.</p>	<p>Mutassa be ábra segítségével a függőleges légmozgások és a szelek kapcsolatát.</p> <p>Ismerje a futóáramlás fogalmát és szerepét.</p> <p>Ismerje a hőmérsékleti egyenlítő fogalmát és szerepét. Ismertesse a passzát és a forró övezeti monszun</p>

		szélrendszer kapcsolatát. Tudjon magyarázó ábrát készíteni a monszun szélrendszerek kialakulásáról.
3.2.5. Víz a légkörben	<p>Tudja használni a légköri folyamatok bemutatása során a következő fogalmakat: tényleges és viszonylagos vízgőztartalom, telítettség, túltelítettség, harmatpont, kicsapódás, halmazállapot-változás.</p> <p>Tudja bemutatni ábra segítségével a felhőképződés folyamatát. Magyarázza a csapadékképződés és a különböző csapadékfajták kialakulásának folyamatát.</p> <p>Tudja példákkal alátámasztani a csapadék jelentőségét.</p>	<p>Ismerje fel a főbb felhőtípusokat. Értse, mikor és miért alakulnak ki, milyen időjárást eredményeznek. Tudjon megoldani vízgőztartalom-számítási feladatokat.</p> <p>Tudjon példákat mondani a csapadék felszínformáló hatására (leöblítés, vonalas erózió).</p>
3.2.6. Az időjárás és az éghajlat	<p>Értse az idő, az időjárás, az éghajlat egymáshoz való viszonyát, az időjárási és éghajlati elemek változásainak folyamatát, okait.</p> <p>Ismertesse az időjárás-jelentés és előrejelzés jelentőségét a mindennapi életben és a gazdaságban.</p> <p>Tudjon az éghajlati elemekkel kapcsolatos tematikus térképeket és klímadiagramokat összehasonlítani, adatokból diagramot szerkeszteni, szöveges forrásanyagot feldolgozni.</p>	<p>Tudjon példákat mondani az időjárás-változások biológiai hatásaira. Igazolja példákkal a légkör egységes rendszerként való működését, legyen képes a Föld éghajlatára vonatkozó törvényszerűségeket, szabályok megfogalmazására.</p> <p>Mutassa be a társadalmi eredetű éghajlatváltozások okait és következményeit.</p>
3.3. A vízburok földrajza 3.3.1. A vízburok kialakulása és tagolódása	<p>Mutassa be a vízburok tagolódását, a víz körforgásának folyamatát, az egyes területek vízháztartását meghatározó tényezőket.</p>	<p>Ismertesse a vízburok kialakulását.</p>
3.3.2. A világtenger Az óceánok és a tengerek A tengervíz fizikai és kémiai tulajdonságai A tengervíz mozgásai	<p>Mutassa be az óceánok és a tengerek közötti különbségeket.</p> <p>Ismertesse a tengervíz felmelegedésének és lehülésének, fagyáspontjának sajátosságait, a víz fajhőjének és hőtároló képességének összefüggéseit.</p> <p>Mutassa be a sótartalom változásának összefüggését a párolgással, a csapadékkal, a hozzáfolyással.</p> <p>Magyarázza az óceán- és a tengervíz mozgási, áramlási rendszerének kialakulását és működését, lássa összefüggését az általános légközzel.</p> <p>Tudjon megmutatni térképen hideg és meleg tengeráramlásokat.</p> <p>Bizonyítsa tematikus térképek és éghajlati diagramok segítségével a tengeráramlások éghajlat-módosító</p>	<p>Mutassa be a földrajzi tényezők összefüggéseinek alkalmazásával a sótartalom változását egy hosszúsági kör mentén.</p> <p>Ismerje fel a légköri és a vízköri rendszer hasonlóságait, kapcsolatait.</p>

<p>A világtenger társadalmi-gazdasági hasznosítása</p>	<p>hatását és mondjon példát azokra. Értelmezze a tengerjárás kialakulását, természeti és társadalmi-gazdasági következményeit. Mutassa be a tengervíz mozgásai és a partformák közötti összefüggést. Mutassa be példák alapján a világtengert mint természeti erőforrást.</p>	<p>Mondjon példát a tengeri üledék, az üledékes ásványkincsek képződésére. Ismertesse kitermelésük lehetőségeit.</p>
<p>3.3.3. A felszíni vizek és felszínalakító hatásuk A tavak</p> <p>A folyóvizek</p>	<p>Ismertesse a tómedencék keletkezési típusait. Tudjon példákat mutatni a térképen az egyes típusokra. Ismertesse a tavak pusztulásának okait és szakaszait. Értékelje az emberi tevékenység szerepét a tavak keletkezésében és pusztulásában.</p> <p>Mondjon példát a tavak hasznosítási módjaira. Alkalmazza az alábbi fogalmakat: vízgyűjtő terület, vízvásztó, fő- és mellékfolyó, lefolyásos és lefolyástalan terület, vízállás, vízhozam, vízjárás. Mutassa be a folyó vízjárásának jellemzőit, összefüggéseit a földrajzi fekvéssel, a domborzattal és az éghajlattal. Tudja kiszámítani a folyó vízhozamát. Ismertesse a folyó munkavégző képességét meghatározó tényezőket. Mutassa be ábrák, képek alapján a folyóvíz építő és romboló munkáját. Mutassa be példák alapján az emberi beavatkozások vízfolyásokra gyakorolt hatásait, mondjon véleményt azokról.</p>	<p>Következtessen a térkép segítségével a tavak keletkezésére elhelyezkedésük, alakjuk, mélységük alapján. Ismerje fel a tavak állapotát fényképeken, ábrákon.</p> <p>Értékelje és alkosson véleményt néhány példa alapján a mesterséges tavak létrehozásának céljairól és környezeti következményeiről.</p> <p>Bizonyítsa példákkal térkép alapján a domborzat és a szakaszjelleg összefüggését, térbeli változását. Legyen képes vízállásjelentés értelmezésére.</p>
<p>3.3.4. A felszín alatti vizek</p>	<p>Magyarázza a felszíni és a felszín alatti vizek kapcsolatát. Ismertesse a felszín alatti vizek kialakulását, vizük mozgását, valamint egymással, a csapadékkal és a párolgással való kapcsolatát. Tudja rendszerezni a felszín alatti vizeket különböző szempontok szerint. Ismerje fel és jellemezze a felszíni és felszín alatti karsztformákat (víznyelő, dolina, polje, cseppkő, barlang), barlangi patak, karsztforrás.</p>	<p>Értelmezze a földtani szerkezet és a felszín alatti víztípusok kialakulásának kapcsolatát. Mutassa be a kőzetminőség szerepét a felszín alatti vizek elhelyezkedésében és mozgásában.</p> <p>Alkalmazza a geotermikus gradiensről tanultakat a felszín alatti vizek hőmérsékletének magyarázatában.</p> <p>Ábrázolja egyszerű metszeten a karsztformákat.</p>

		Ismerje a mészkő oldódásának kémiai folyamatát, a talaj- és növényborítottság szerepét a karsztosodásban.
3.3.5. A komplex vízgazdálkodás elemei	<p>Ismerje a folyószabályozás lényegét és módszereit, mutassa be jelentőségét a társadalmi-gazdasági életben.</p> <p>Ismertesse a belvíz kialakulásának okait, az ár- és belvízvédelem feladatait.</p> <p>Sorolja fel a víznyerés lehetőségeit. Bizonyítsa példákkal a domborzat és a csapadék kapcsolatát a vízenergia hasznosításának lehetőségeivel.</p> <p>Mutassa be példák alapján a vizek védelmének, a vízzel való takarékoságnak szükségességét.</p>	<p>Következtessen a földrajzi elhelyezkedésből, a természet- és a társadalomföldrajzi jellemzőkből a vízigényekre és azok kielégítésének módjára.</p> <p>Tudja szöveges források alapján bizonyítani a nemzetközi összefogás szükségességét a vízgazdálkodásban, a vizek védelmében.</p> <p>Mutassa be példák segítségével a nagy vízrendszerekbe való emberi beavatkozás helyi és regionális következményeit.</p>
3.3.6. A jég és felszínformáló munkája	<p>Mutassa be ábra alapján a hóhatár magasságának összefüggését a földrajzi szélességgel és a domborzattal.</p> <p>Ismertesse a gleccserek és a belföldi jégtakaró pusztító és építő munkáját.</p> <p>Ismerje fel ábrán, képen a jég által formált képződményeket (pl. jég csiszolta felszín, tóhátság, gleccservölgy, morénasánc, morénasíkság).</p>	<p>Hasonlítsa össze a belföldi és a magashegységi jégképződés folyamatát.</p> <p>Mutassa be konkrét tájak példáján a jég felszínformálásának következményeit.</p>
3.4. A talaj	<p>Jellemezze a leggyakrabban előforduló talajtípusokat, (pl. mezőségi talaj, barna erdei talaj, podzol, trópusi vörösföld, szikes), tudjon példát mondani földrajzi elhelyezkedésükre.</p> <p>Mondjon példákat a talaj pusztulását előidéző emberi tevékenységekre.</p> <p>Soroljon fel a talaj védelmét szolgáló megoldásokat, művelési módokat.</p>	<p>Ismertesse a talajképződés folyamatát. Bizonyítsa az éghajlat meghatározó szerepét a talajok kialakulásában. Mondjon példákat azonális talajokra. Mutassa be tematikus térképek összevetésével az éghajlat, a talajtípusok és a gazdálkodás összefüggéseit.</p> <p>Bizonyítsa a domborzati jellemzők, a gazdálkodási mód és a talajpusztulás összefüggéseit.</p>
3.5. A geoszférák kölcsönhatásai		<p>Mutassa be példák segítségével az egyes geoszférákban lezajló folyamatoknak a többi geoszférára gyakorolt hatását és azok következményeit.</p> <p>Mondjon példákat a több geoszférára is kiterjedő környezeti ártalmakra, ezek kiváltó okaira és következményeire, a megelőzés és a megoldás lehetőségeire.</p> <p>Tudjon elemezni a témához kapcsolódó</p>

4. A földrajzi övezetesség

Megjegyzés: A vízszintes földrajzi övezetességnél szereplő általános követelmények a további résztémakörökre is vonatkoznak.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>4.1. A szoláris és a valódi éghajlati övezetek</p> <p>Szoláris éghajlati övezetek</p> <p>Valódi éghajlati övezetek</p>	<p>Magyarázza egyszerű rajz készítésével a napsugarak hajlásszöge és a felmelegedés mértékének földrajzi szélességtől függő változását.</p> <p>Tudja bejelölni térképvázlatba a szoláris éghajlati övezeteket, tudja megfogalmazni helyüket a földrajzi fokhálózatban.</p> <p>Mutassa be, hogyan módosítják az óceánok, a tengeráramlások, a szélrendszerek, a földfelszín és a domborzat az éghajlatot.</p>	<p>Magyarázza a szoláris övezetek határainak elhelyezkedését.</p> <p>Mutassa be a szoláris és a valódi éghajlati övezetesség közötti különbséget.</p>
<p>4.2. A vízszintes földrajzi övezetesség</p>	<p>Értelmezze a földrajzi övezetesség fogalmát, rendszerét (övezet, öv, terület/vidék).</p> <p>Jellemezze az egyes övezetek, övek, területek/vidék éghajlati, vízrajzi és felszínformálódási sajátosságait, talaját és élővilágát.</p> <p>Mutassa be, hogyan befolyásolják a természetföldrajzi jellemzők a társadalom lehetőségeit az egyes övezetekben, övekben, területeken.</p> <p>Sorolja fel az egyes övek, területek/vidék legfontosabb gazdasági növényeit, tenyésztett állatait, a gazdálkodás területi típusait.</p> <p>Ismerje fel és jellemezze fényképek, ábrák és leírások alapján a földrajzi övezetesség tipikus területeit.</p> <p>Tudja elemezni a Föld és a kontinensek zonalitását bemutató tematikus térképeket, diagramokat.</p> <p>Tudjon klímadiagramokat értelmezni és összehasonlítani.</p> <p>Ismertesse a különböző övezetek, övek főbb környezeti problémáit</p> <p>Mutassa meg térképen és ismerje fel kontúrtérképen az egyes övezetek, övek, területek/vidék elhelyezkedését.</p>	<p>Mutassa be az összefüggéseket és a törvényszerűségeket a földrajzi övezetesség elemeinek kapcsolatrendszerében (talajképződés folyamata, vízháztartást befolyásoló tényezők, felszínformálódási folyamatok).</p> <p>Tudjon példákat mondani az övezetesség és a táj eltartóképességének kapcsolatára, az övezetesen elrendeződő természeti erőforrásokra.</p> <p>Tudja térképen megmutatni, munkatérképre berajzolni az életközösségek környezetkárosodással leginkább sújtott területeit.</p> <p>Mondjon példákat arra, hogyan kezeli a társadalom az övezetek, övek, területek környezeti problémáit.</p> <p>Ismerjen fel öveket, területeket/vidéket klímadiagramok alapján.</p> <p>Tudjon tematikus térképek összehasonlításával komplexen jellemezni éghajlati övezeteket, öveket, területeket/vidéket. Legyen képes az övezetességet bemutató komplex szemelvény elemzésére.</p>

<p>4.3. A forró övezet</p> <p>Egyenlítői öv</p> <p>Átmeneti öv</p> <p>Térítői öv</p> <p>Monzun vidék</p>	<p>Mutassa be a környezeti tényezők és a természetföldrajzi jellemzők változását az Egyenlítő és a térítőkörök között.</p> <p>Magyarázza az övezet öveinek elkülönítési szempontjait.</p> <p>Mutassa be a passzát szélrendszer szerepét az egyenlítői éghajlat és a többi természetföldrajzi jellemző kialakulásában.</p> <p>Mutassa be a trópusi erdőirtások és felégetések következményeit.</p> <p>Hasonlítsa össze a nedves és száraz szavanna éghajlati sajátosságait, értse a különbségek okát.</p> <p>Mutassa be az összefüggést a passzát szélrendszer és az éghajlat átmeneti jellege között.</p> <p>Értelmezze a száraz és csapadékos időszak váltakozásának hatását az egyes természetföldrajzi tényezőkre.</p> <p>Mutassa be a szavannák túllegeltetésének és a növényzet felégetésének hatásait.</p> <p>Értelmezze az állandóan leszálló légáramlás szerepét trópusi sivatagi éghajlat kialakulásában.</p> <p>Ismertesse az időszakos vízfolyások, a jövevényfolyók és az oázisok szerepét a gazdálkodásban.</p> <p>Magyarázza a Hinduszáni-félsziget példáján a trópusi monszun kialakulását, a nyári és a téli monszun, valamint a domborzat szerepét a csapadék térbeli és időbeli eloszlásában.</p>	<p>Tudja magyarázni a sivatagi vázталajok kialakulását.</p> <p>Mutassa be az összefüggést a forró övezeti monszun éghajlat és a monszungazdálkodás sajátosságai között.</p>
<p>4.4. Mérsékelt övezet</p>	<p>Értelmezze az övezet öveinek elkülönítési szempontjait.</p> <p>Ismertesse a mérsékelt övezeti erdőirtások, a füves területek feltörésének, túllegeltetésének következményeit.</p>	<p>Jellemezze a mérsékelt övezet sajátosságait egy adott hosszúsági vagy szélességi kör mentén készült komplex szelvény alapján.</p>
<p>4.4.1. Meleg-mérsékelt öv</p> <p>Mediterrán terület</p> <p>Monzun terület</p>	<p>Mutassa be a mediterrán éghajlat jellegzetességeinek összefüggését az uralkodó szélrendszer váltakozásával.</p> <p>Hasonlítsa össze különböző források alapján a forró övezeti és a mérsékelt övezeti monszun éghajlatot.</p>	<p>Magyarázza a meleg-mérsékelt övön belüli földrajzi különbségek okait.</p> <p>Indokolja a mediterrán és a mérsékelt övezeti monszun éghajlat elhelyezkedését, eltérő jellemzőit.</p>
<p>4.4.2. Valódi mérsékelt öv</p>	<p>Mutassa be az óceántól való távolság és a nyugati szelek hatását a természetföldrajzi tényezők NY-K irányú változásaira.</p> <p>Ismertesse a környezeti tényezők</p>	<p>Igazolja éghajlati diagramok és keresztmetszeti ábrák összehasonlító elemzésével a kontinentalitás NY-K irányú változását Eurázsiaiában.</p>

Óceáni terület	szerepét a növénytermesztés és az állattenyésztés jellemzőinek változásában. Mondjon példát térkép segítségével az óceánok és a tengeráramlások éghajlatmódosító hatására.	
Mérsékelt szárazföldi terület	Ismertesse a nedves-kontinentális éghajlat átmeneti jellegét.	Mutassa be a hasonlóságokat és a különbségeket a nedves és a száraz kontinentális éghajlat sajátosságai között.
Szárazföldi terület	Mutassa be a száraz-kontinentális éghajlat kialakulásának okait. Ismertesse a terület speciális környezeti problémáit (a nem művelt területek feltörése, túltöltés stb.) kialakulásuk okait.	Ismertesse a füves pusztát, a sztyep, a préri és a pampa területi különbségeit. Tudjon példát mondani a terület környezeti problémáinak lehetséges megoldásaira.
Szélsőségesen szárazföldi terület	Ismertesse a tengerektől való távolság és a domborzat szerepét a mérsékelt övezeti sivatagi éghajlat kialakulásában. Hasonlítsa össze a forró és a mérsékelt övezeti sivatagi éghajlatot. Mutassa be a hő- és fagyaprózódás felszínformáló szerepét a területen. Ismertesse az időszakos vízfolyások, a lefolyástalan területek kialakulásának okait, a vízszerezési lehetőségek szerepét a terület gazdasági hasznosításában.	Ismertesse a szikesedés, illetve a másodlagos szikesedés folyamatát, okait.
4.4.3. Hideg-mérsékelt öv	Hasonlítsa össze a tajga éghajlat kiterjedését az északi és a déli félgömbön. Bizonyítsa példákkal a gazdasági hasznosítás okozta környezeti problémákat az övben.	Mutassa be, mely tényezők befolyásolják az öv gazdasági hasznosítását. Ismertesse a vízháztartás sajátosságait az övben.
4.5. A hideg övezet	Ismertesse a sarkkörü és a sarkvidéki öv elkülönítésének szempontjait. Ismertesse, hogyan befolyásolják a hideg övezet természetföldrajzi jellemzői a társadalom lehetőségeit.	Magyarázza a nappalok és az éjszakák időtartamának földrajzi szélességtől függő változását. Mondjon példákat az emberi tevékenység (bányászat, vadászat) kiterjesztésének várható következményeire a hideg övezetben.
Sarkkörü öv	Mutassa be a tundra éghajlat hatását a többi természetföldrajzi jellemzőre.	Ismertesse a talajképződés és a felszínformálódás övre jellemző vonásait.
Sarkvidéki öv	Ismertesse az állandóan fagyos éghajlat hatásait a többi természetföldrajzi jellemzőre és az élővilág elterjedésére.	Magyarázza a belföldi jégtakaró kiterjedésének különbségét az északi és a déli félgömbön.
4.6. A függőleges földrajzi övezetesség	Mutassa be az összefüggést a tengerszint feletti magasság és a környezeti tényezők változása között. Mutassa be keresztmetszeti ábrák segítségével a forró és a mérsékelt övezet hegységeinek függőleges övezetességét, a gazdálkodási	Mutassa be a külső erők magassággal változó felszínformáló szerepét a magashegységekben. Legyen képes függőleges övezetességet bemutató keresztmetszvényt készíteni, képeket, ábrákat, szövegeket elemezni. Hasonlítsa össze a növénytermesztés

	lehetőségek változását. Mondjon példát olyan országokra, ahol a mezőgazdasági termelés a függőleges övezetességhez igazodik.	vízszintes és függőleges övezetességgel összefüggő rendszerét.
--	--	--

5. A népesség- és településföldrajz

TÉMÁK	VIZGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>5.1. A népesség földrajzi jellemzői</p> <p>A népesség számbeli alakulása, összetétele</p> <p>A népesség területi eloszlása</p>	<p>Mutassa be a demográfiai robbanás okait, következményeit.</p> <p>Tudja kiszámítani a természetes szaporodás mértékét.</p> <p>Jellemezze a népesedési szakaszokat.</p> <p>Magyarázza példák alapján a természetes szaporodást befolyásoló tényezőket.</p> <p>Tudja leolvasni és értelmezni a korfa adatait.</p> <p>Mutassa be adatok alapján a népesség kor- és foglalkozási szerkezetét, következtessen abból a gazdaság fejlettségére.</p> <p>Tudja kiszámítani adatok alapján a népsűrűséget.</p> <p>Nevezze meg és mutassa meg térképen a Föld legnagyobb népességkoncentrációit.</p> <p>Magyarázza meg a népesség egyenlőtlen elrendeződésének okait és következményeit.</p> <p>Értelmezze a falusi és városi népesség országonként eltérő arányait és annak összefüggéseit a gazdasági fejlettséggel.</p> <p>Ismertesse és tudja megmutatni térképen az emberfajták földrajzi elterjedését.</p>	<p>Tudja összekapcsolni a korfán tapasztalható eltéréseket jellemző történelmi eseményekkel.</p> <p>Mutassa be a népesedési szakaszok és a korfa alakjának összefüggését.</p> <p>Ismertesse az előregedő és a fiatalodó társadalmak korösszetételéből adódó társadalmi-igazdasági következményeket.</p> <p>Tudja példákon bemutatni a népességgyarapodás környezeti következményeit szemelvények felhasználásával.</p> <p>Mutassa be a foglalkozási átrétegződés okait és módjait.</p> <p>Bizonyítsa statisztikai adatok alapján az urbanizálódás és a gazdasági fejlettség összefüggéseit.</p> <p>Mondjon példákat a népességvándorlások típusaira, kapcsolja össze azokat történelmi eseményekkel, illetve a népesség mai eloszlásával.</p> <p>Értse a nagyvárosok kialakulásának földrajzi és környezeti okait.</p>
<p>5.2. A települések földrajzi jellemzői</p>	<p>Csoportosítsa a településeket szerepkörük szerint.</p> <p>Mutassa be példák alapján a város kialakulásának folyamatát.</p> <p>Magyarázza a városodás és a városiasodás folyamata közötti különbségeket.</p> <p>Ismerje fel képeken, ábrákon és leírásokban a városok övezeteit, eltéréseit a különböző földrészekben.</p> <p>Csoportosítsa a falvakat alaprajzuk és</p>	<p>Igazolja példákkal a település szerepköre, alaprajza és arculata közötti összefüggést.</p> <p>Ismertesse a városokba áramlás eltérő okait a Föld különböző gazdasági fejlettségű térségeiben.</p> <p>Mutassa be a falvak átalakulási</p>

	<p>funkciójuk szerint. Ismertesse a tanya változó szerepét és típusait. Mutassa be az agglomeráció, a bolygóváros és az alvóváros kialakulásának folyamatát, mutasson példát ezekre a térképen. Mutassa be példákkal a nagyvárosi étellel járó környezeti és társadalmi gondokat, nevezzen meg megoldási lehetőségeket.</p>	<p>folyamatát, szerepük átértékelődését.</p> <p>Mutassa be a tanyavilág kialakulásának okait. Hasonlítsa össze a tanyát és a farmot.</p> <p>Ismerje föl ábrákon és képeken a különböző földrajzi övezetek és övek településképének, építkezési módjának sajátosságait.</p>
--	---	--

6. A világ változó társadalmi-gazdasági képe

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>6.1. A világgazdaság általános jellemzése, szerkezetének átalakulása és jellemző folyamatai</p> <p>A világgazdaság felépítése, ágazatai</p> <p>A gazdasági fejlettség és területi különbségei</p> <p>A világgazdaság működése és folyamatai</p>	<p>Mutassa be a világgazdaság ágazati felépítését. Mutassa be az egyes társadalmi tényezők (pl. munkaerő minősége, népesség struktúrája, hagyományok, a rendelkezésre álló tőke stb.) szerepét a gazdasági életben. Nevezze meg a gazdasági fejlettség fő mutatóit. Értelmezze és alkalmazza a gazdasági fejlettség mutatóit, az összehasonlítás módszereit. Tudjon példákat különböző fejlettségű országokra. Mutassa be példák alapján a gazdasági fejlettség területi különbségeit, kapcsolatát az életszínvonallal.</p> <p>Ismerje föl leírásokban és hírekben a globalizáció folyamatát, jelenségeit. Ismertesse a multinacionális vállalatok működésének elvét példák alapján.</p>	<p>Bizonyítsa példákkal, hogy az országok gazdasági fejlettségi csoportokba sorolása csak több mutató alapján megbízható. Mutassa be példákkal az eltartott és a foglalkoztatott népesség arányának, a mezőgazdaság és a külkereskedelem mutatóinak a gazdasági fejlettséggel való összefüggéseit.</p> <p>Alkalmazza konkrét példákban az életszínvonal és az életminőség mérésére szolgáló mutatókat. Mutassa be a piacgazdaság működését, elveit. Tudjon példákat mondani a nemzetközi tőke-összefonódásokra.</p> <p>Hasonlítsa össze a piacgazdaság és a tervgazdaság működését. Mutassa be a működőtőke mozgásának legfőbb irányait és hatásait a gazdasági fejlődésben.</p>
<p>6.2. A termelés, a fogyasztás és a kereskedelem kapcsolata</p>	<p>Mutassa be a világkereskedelem legjelentősebb irányait és főbb országcsoportjait, országait.</p>	<p>Vázolja fel a nemzetközi munkamegosztás és a világkereskedelem kialakulásának</p>

	<p>Mutassa be példákkal a külkereskedelem áruszerkezetének összefüggését a fejlettséggel.</p> <p>Nevezzen meg fontos kereskedelmi társulásokat.</p>	<p> folyamatát.</p> <p>Értelmezze a példák bemutatásával a protekcionizmus, a vámok, az exportkényszer, a munkaerőpiac, a tőkepiac szerepét a világgazdaságban.</p> <p>Tudjon példákat mondani a világgiactól való különböző fajtájú és mértékű függőségekre.</p> <p>Készítsen vázlatot az európai integrációs folyamatról.</p> <p>Bizonyítsa az egyéb szolgáltatások szerepét és jelentőségét a kereskedelemben.</p>
<p>6.3. A világ élelmiszer-gazdaságának jellemzői és folyamatai</p> <p>A mezőgazdaság és az élelmiszer-gazdaság kapcsolata</p>	<p>Értékelje az élelmiszer-gazdaság szerepét a gazdasági életben. Mutassa be példákkal a természeti tényezők és a mezőgazdaság kapcsolatát, az élelmiszer-termelés övenként, területenként eltérő lehetőségeit és a mezőgazdasági termelés módjait. Hasonlítsa össze a mezőgazdasági termelés típusait.</p> <p>Legyen képes az élelmiszer-gazdasággal kapcsolatos tematikus térképek olvasására, adatsorok értelmezésére, az ábrázolt összefüggések feltárására.</p> <p>Mondjon példát a mezőgazdasági termelés következtében fellépő környezetkárosító folyamatokra.</p> <p>Mutassa meg a térképen a művelésre alkalmas területek földrajzi eloszlását, kapcsolatát a földrajzi övezetességgel.</p> <p>Tudja csoportosítani a termesztett növényeket és megnevezni természetük legfontosabb körzeteit.</p>	<p>Magyarázza meg az eltartóképesség eltérő alakulását a különböző társadalmi-gazdasági fejlettségű és eltérő természeti adottságokkal rendelkező régiókban.</p> <p>Mutassa meg térképen, nevezze meg kontúrtérképen a legnagyobb mezőgazdasági termelők és fogyasztók földrajzi elhelyezkedését.</p> <p>Mutassa be az élelmiszertermelés befolyásoló társadalmi tényezők szerepét különböző országcsoportok példáján.</p>
<p>Növénytermesztés</p>	<p>Következtessen adatokból, valamint az állattartás feltételeiből az állattenyésztés fejlettségére.</p> <p>Mutassa be példákkal a vallás és a társadalmi szokások szerepét az állattartásban.</p>	<p>Indokolja az élelmiszer-gazdaság legdinamikusabb ágazatainak fejlődését.</p>
<p>Állattenyésztés</p>	<p>Nevezze meg az erdőgazdálkodás és a halászat fő területeit a Földön.</p> <p>Mutassa be az erdők ökológiai szerepét és az erdőket veszélyeztető folyamatokat.</p> <p>Mutassa be a túlhalászás okait és veszélyeit.</p>	<p>Igazolja példákkal az állattartás típusa és a társadalmi-gazdasági fejlettség összefüggését.</p>
<p>Erdőgazdálkodás, hal- és vadgazdálkodás</p>		
<p>6.4. A világ</p>		

<p>energiagazdaságának és iparának átalakulása</p> <p>Energiagazdaság</p> <p>Ipar</p>	<p>Mutassa be az energiagazdaság szerepét a gazdasági életben.</p> <p>Tudja csoportosítani az energiahordozókat.</p> <p>Ismerje az energiahordozók keletkezésének módját, alkalmazásuk előnyeit és hátrányait.</p> <p>Tudja megmutatni a térképen a világ legfontosabb kőszén-, kőolaj- és földgázlelőhelyeit.</p> <p>Tudja összehasonlítani az energiahordozók kitermelésének és felhasználásának területi elhelyezkedését.</p> <p>Olvassa le adatsorokból az energiahordozók felhasználásában bekövetkezett változásokat.</p> <p>Mondjon példákat az energiagazdaság okozta környezeti problémákra. Érveljen a környezetkímélő energiatermelés és -felhasználás szükségessége mellett.</p> <p>Mutassa be adatsorok vagy diagramok alapján az ipar változó jelentőségét a gazdasági életben.</p> <p>Tudja használni az ipar fejlettségének jellemzésére alkalmas mutatókat.</p> <p>Mutassa be a telepítő tényezők szerepét és azok átértékelődését az egyes iparágak és iparvidékek életében.</p> <p>Tudjon példákat mutatni a térképen a kitermelő- és a feldolgozóipari körzetekre, valamint a nagy hazai és nemzetközi ipari tömörülésekre.</p> <p>Tudjon térképek segítségével bemutatni egy tipikus gazdasági régiót.</p> <p>Ismerje fel képi vagy szöveges források alapján az ipari termelés környezetkárosító hatásait.</p>	<p>Mutassa be a kőolajválság eltérő hatását a különböző országcsoportokra.</p> <p>Hasonlítsa össze a különböző fejlettségű gazdaságok energiaigényeit és energiahatékonyságát.</p> <p>Mutassa be a megújuló energiaforrások szerepének várható változását.</p> <p>Ismertesse az energiatermelésből adódó környezeti gondok megoldására kidolgozott elképzeléseket.</p> <p>Mutassa be az ipari és a technológiai parkok szerepét, tudjon ezekre példát mondani.</p> <p>Indokolja az ipar 20. századi nagy területi átrendeződéseit.</p> <p>Értelmezze példák alapján a beszállítói, az alapanyaggyártó és a feldolgozó-összeszerelő szerepkör jelentőségét a világ ipari termelésében.</p> <p>Magyarázza meg az ipar szerkezete és a gazdasági fejlettség összefüggését, a szerkezetváltás folyamatát.</p>
<p>6.5. A harmadik és a negyedik szektor jelentőségének növekedése</p> <p>Az infrastruktúra</p>	<p>Értékelje a közlekedés társadalmi-gazdasági szerepét.</p> <p>Mutassa be a közlekedési hálózat kialakulása és a természeti adottságok közötti összefüggést.</p> <p>Értékelje az egyes szállítási módok előnyeit és hátrányait.</p> <p>Mutassa be a közlekedési ágazatok arányában történt változásokat, ezek okait.</p> <p>Olvassa le tematikus térképről az</p>	<p>Mondjon európai és hazai példákat a közlekedés fejlesztésének és átalakításának legfontosabb szempontjaira.</p>

<p>A harmadik és a negyedik szektor</p>	<p>áruszállítás legfontosabb irányait. Mutassa be példák segítségével az egyes közlekedési-szállítási módok környeztkárosító hatásait. Indokolja a hírközlés fontosságát a társadalmi-gazdasági élet fejlődésében.</p> <p>Mutassa be diagramok, adatok segítségével a harmadik és a negyedik szektor szerepének időbeli átalakulását.</p> <p>Illusztrálja példákkal a szolgáltatás jelentőségének és belső arányainak változását.</p>	<p>Ismertesse a lehetőségeket a közlekedés környeztkárosító hatásainak csökkentésére. Mutassa be szemelvények és adatsorok összehasonlító elemzésével az infrastruktúra kapcsolatát az életminőséggel. Érzékeltesse példákkal a harmadik és a negyedik szektor jelentőségét a mai világgazdaságban és a társadalmi életben.</p>
<p>A működőtőke és a pénz világa</p>	<p>Mutassa be a szükséglet és a termelés, a fizetőképes kereslet és a gazdasági egyensúly összefüggését. Tudja felsorolni a költségvetés fő összetevőit. Sorolja fel az infláció kialakulásának, növekedésének okait és következményeit.</p>	<p>Magyarázza az adósságválság okait és gazdasági következményeit. Tudjon példát mondani inflációt és költségvetési hiányt gerjesztő folyamatokra.</p>

7. A világgazdaságban különböző szerepet betöltő régiók, országcsoportok és országok

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>7.1. A világgazdasági pólusok</p>	<p>Mutassa meg a térképen a világgazdasági pólusokat és azok vezető országait. Mutassa be összehasonlító adatsorok vagy diagramok alapján a pólusok világgazdasági jelentőségét.</p>	<p>Magyarázza meg a világgazdasági pólusok kialakulásának okait, folyamatát és területi átrendeződését.</p>
<p>7.2. A világgazdaság peremterületei</p>	<p>Hasonlítsa össze a centrum- és a periféria-országok világgazdasági szerepkörét. Értelmezze a periféria helyzet társadalmi-gazdasági jellemzőit. Mutassa meg térképen a Föld különböző területeinek periféria-országait.</p>	<p>Magyarázza meg a periféria-térségek kialakulásának okait. Támassza alá példákkal az eltérő fejlettségű periféria-országok felzárkózásának különböző lehetőségeit.</p>
<p>7.3. Egyedi szerepkörű országcsoportok és országok</p>	<p>Mutassa be az egyoldalú gazdasági szerepkörű (pl. „banánköztársaságok”, nyersanyag-kitermelő, főként bér munkát végző, idegenforgalmi szolgáltatásból élő) országok gazdasági nehézségeit adatsorok, képek, szemelvények segítségével. Értékelje az „olajországok” világgazdasági jelentőségét és a tranzitországok szerepét.</p>	<p>Vázolja fel a trópusi üdülőszigetek és az adóparadicsomok kialakulásának okait, gazdaságuk jellemzőit.</p>

	Mutassa be példák alapján a társadalmi sajátosságok (pl. vallási és nemzetiségi összetétel, gyarmati múlt) jelentőségét az egyedi szerepkörök kialakulásában.	Mutassa be az ENSZ, az EFTA, a NAFTA, az OECD, az Európa Tanács, a WHO, a Vöröskereszt és a Vörös Félhold szervezetek működési területeit.
--	---	--

8. Magyarország földrajza

Megjegyzés: A Magyarország természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőinél, illetve a nagytájak eltérő természeti és társadalmi-gazdasági képénél szereplő követelmények az egyes nagytájakra is vonatkoznak.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
8.1. A Kárpát-medence természet- és társadalomföldrajzi sajátosságai	Igazolja a medence-jelleg érvényesülését a Kárpát-medencében. Tudja elhelyezni hazánkat a térképen, a földgömbön, Európában és a Kárpát-medencében. Jellemezze a Kárpát-medence nemzetiségi összetételét tematikus térképek és adatsorok segítségével. Ismertesse a magyarság elhelyezkedését a Kárpát-medencében és a világban.	Elemezze a földrajzilag nyitott határ és a zárt medencehelyzet következményeit. A bizonyításhoz használjon különféle tematikus térképeket. Értékelje a központi fekvés és a tranzithelyzet előnyeit és hátrányait. Tudjon példákat mondani a határainkon átnyúló eurorégiókra és együttműködésekre.
8.2. Magyarország természeti adottságai		
Földtani adottságok	Magyarázza folyamatábra vagy táblázat segítségével a földtörténeti idők meghatározó jelentőségű geológiai eseményeit. Nevezze meg és mutassa meg térképen az egyes idők, időszakok főbb képződményeit. Sorolja fel hazánk legfontosabb felszínalkotó és hasznosítható kőzeteit. Ismertesse területi előfordulásukat, felhasználásuk lehetőségeit.	Mutassa be a Kárpát-medence földtörténeti fejlődésének lemeztectonikai folyamatát. Ismerje az időszakok, korok eseményeit és hazai földtörténeti emlékeit.
Hazánk éghajlata	Mutassa be földrajzi helyzetünk éghajlati következményeit, a legfontosabb módosító tényezőket. Tudja jellemezni hazánk éghajlatát.	Ismertesse az egyes éghajlati elemek értékeinek hazai eloszlási jellegzetességeit.
Hazánk vízrajza	Értékelje felszíni vizeink gazdasági jelentőségét. Ismertesse a felszín alatti vizek hazai típusait, előfordulásait, hasznosítását. Magyarázza vizeink környezeti problémáit. Mondjon példákat a vízvédelem hazai lehetőségeire és megoldásaira. Tudja megnevezni kontúrtérképen hazánk legjelentősebb folyóit, tavait és jellemezze azokat.	Legyen képes többtényezős földrajzi összefüggések bizonyítására (medence-jelleg, földtani felépítés, éghajlat felszíni és felszín alatti vízkészlet és jellemzőik). Bizonyítsa szemelvények alapján a vízszennyezés helyi és regionális összefüggéseit, a nemzetközi összefogás szükségességét a Kárpát-medencében.
Hazánk élővilága és talajai	Mutassa be a természetes növénytakaró területi változásait, a legjelentősebb	Mutassa be az éghajlat, a természetes növénytakaró és a talaj összefüggéseit

	talajtípusok elhelyezkedését tematikus térképek segítségével.	hazánk területén.
8.3. Magyarország társadalmi-gazdasági jellemzői		
Népesség- és településföldrajzi jellemzők	<p>Ismertesse hazánk fő népesedési folyamatait és azok társadalmi-gazdasági következményeit. Értelmezze hazánk korfáját. Olvassa le diagramokról, adatsorokról és elemezze a népességszám, a természetes szaporulat alakulását.</p> <p>Nevezzen meg magas és alacsony népsűrűségű területeket, indokolja a különbségeket.</p> <p>Tudja, hogy mely nemzetiségek és hol élnek hazánkban.</p> <p>Mutassa be a hazai foglalkozási szerkezetet, átalakulását, magyarázza az okait.</p> <p>Mutassa be hazánk településföldrajzi jellemzőit térképek, képek, adatsorok, ábrák alapján.</p>	<p>Elemezzen a népesség nemzetiségi összetételét, területi eloszlását bemutató tematikus térképeket, statisztikai adatsorokat, korfákat.</p> <p>Bizonyítsa a népességmozgások összefüggését a gazdasági-politikai tényezőkkel.</p>
Nemzetgazdaságunk	<p>Ismertesse a magyar nemzetgazdaság jellemző vonásait, területi és szerkezeti átrendeződését ábrák, statisztikai adatsorok, tematikus térképek segítségével.</p> <p>Alkalmazza az országok gazdaságának összehasonlítására szolgáló mutatókat a magyar gazdaság európai és a világgazdaságban elfoglalt helyének bemutatására.</p> <p>Olvassa le tematikus térképekről a GDP regionális adatait, és magyarázza az eltéréseit.</p>	<p>Ismertesse az összefüggést hazánk társadalmi-gazdasági fejlődése és annak történelmi háttere között.</p> <p>Értelmezze a munkanélküliség kialakulásának okait, csökkentésének lehetőségeit.</p> <p>Mutassa be példák alapján a piac és a tulajdonformák szerepét, változását a gazdaság működésében.</p> <p>Értékelje forrásanyagok alapján a gazdaság területi és szerkezeti átalakulásának eredményeit és problémáit.</p> <p>Elemezze a külföldi tőke szerepét a gazdasági rendszerváltásban.</p>
A gazdaság ágazatai, ágai	<p>Értékelje hazánk természeti erőforrásait és azok szerepét a nemzetgazdaságban. Tudjon adatsorok, ábrák segítségével tényeket, folyamatokat, összefüggéseket megállapítani az egyes ágak, ágazatok helyzetéről, a nemzetgazdaságban elfoglalt szerepéről.</p> <p>Mutassa be az ipar szerkezeti átalakulásának folyamatát, a húzóágazatok szerepét.</p> <p>Ismertesse az ipar területi elrendeződését, főbb telephelyeit, elemezzen a témához kapcsolódó tematikus térképeket.</p> <p>Bizonyítsa éghajlati és talajadottságaink szerepét a művelési ágak megoszlásában, főbb terményeink előállításának területi</p>	<p>Tudjon nemzetközi statisztikák alapján tendenciákat, összefüggéseket megállapítani az egyes ágazatok szerepéről, és hasonlítsa össze ezt a hazai jellemzőkkel.</p> <p>Ismertesse a termelés környezetre gyakorolt hatásait.</p> <p>Mutassa be konkrét példa alapján az ipari parkok szerepét a térségek gazdasági fejlődésében.</p> <p>Ismertesse az élelmiszer-gazdaság szerepét a nemzetgazdaságban. Tudjon példákat mondani Magyarországon és az Európai Unió mezőgazdasági</p>

	<p>elhelyezkedésében. Nevezze meg a történelmi borvidékeket térkép alapján. Mutassa be tematikus térképek segítségével az infrastruktúra és a településhálózat kapcsolatát. Értékelje hazánk közlekedésföldrajzi helyzetét. Mutassa be és helyezze el a térképen a fontosabb idegenforgalmi körzeteket, tájegységeket, ismertesse azok értékeit. Soroljon fel a világörökség részeként számon tartott hazai értékeket. Ismeresse a külkereskedelem szerepét hazánk gazdaságában. Mutassa be ábrák, adatsorok alapján a külkereskedelem áruösszetételét. Nevezze meg főbb kereskedelmi partnereinket. Ismeresse hazánk integrációs törekvéseit, ennek okait.</p>	<p>kapcsolatára.</p> <p>Mutassa be a turizmus környezetre és a szolgáltatás egyéb ágazataira gyakorolt hatásait.</p> <p>Legyenek aktuális ismeretei hazánk és az Európai Unió kapcsolatainak alakulásáról.</p>
<p>8.4. Hazánk nagytájainak eltérő természeti és társadalmi-gazdasági képe</p> <p>Az Alföld</p> <p>A Kisalföld és a Nyugati-peremvidék (Alpokalja)</p>	<p>Ismeresse térkép segítségével a nagytájakat és rész tájait, tudja ezeket kontúrtérképen megnevezni. Jellemezze a nagytáj felszínét, éghajlatát, vízrajzát, főbb talajtípusait, ásványkincseit és a természeti adottságok hatásait a mezőgazdaságra. Ismeresse a nagytáj természeti és kulturális értékeit, idegenforgalmi lehetőségeit és központjait. Mutassa meg térképen és nevezze meg kontúrtérképen a nagytáj főbb településeit. Kapcsolja hozzájuk a jellemző természeti erőforrásokat és gazdasági tevékenységeket. Magyarázza a rész táj eltérő természeti adottságainak szerepét az élelmiszer-gazdaságban. Ismeresse az Alföld szerepét a szénhidrogén-bányászatban. Mutassa be az Alföld jellemző településtípusait. Mutassa be az összefüggést a földrajzi fekvés, az infrastruktúra, a fogyasztói piac és a gazdaság fejlettsége között. Jellemezze a két táj fő ipari ágazatait, azok telepítő tényezőit.</p>	<p>Helyezze el a földtörténeti időegységekben a nagytájak, rész tájak kőzetanyagának, ásványkincseinek a kialakulását.</p> <p>Ismeresse példák alapján a folyók és a szél felszínformáló munkáját az Alföldön. Bizonyítsa statisztikai adatok segítségével a nagytáj szerepét az élelmiszer-gazdaság különböző ágazataiban. Hasonlítsa össze az Alföld és a Kisalföld természetföldrajzi vonásait, indokolja eltéréseit. Ismeresse a történelmi múlt, a hagyományok, az infrastruktúra, a szaktudás szerepét a nagytáj gazdaságában. Mutassa be a Szigetköz környezeti</p>

<p>A Dunántúli-domb- és hegyvidék</p> <p>A Dunántúli-középhegység</p> <p>Az Északi-középhegység</p>	<p>Bizonyítsa éghajlati tematikus térképekkel az óceáni és a mediterrán hatás érvényesülését.</p> <p>Nevezze meg a nagytáj tagjait és azok kőzetanyagát.</p> <p>Ismertesse példák alapján a bányászat környezeti hatásait.</p> <p>Tudja az Északi-középhegység tagjait elkülöníteni kialakulásuk és kőzetanyaguk szerint.</p>	<p>problémáit.</p> <p>Mutassa be példák alapján a nagytáj jellegzetes településtípusait és azok összefüggését a természeti adottságokkal.</p> <p>Ismertesse a gazdasági szerkezetváltás következményeit a területen.</p> <p>Értelmezze a Kárpátok és az Északi-középhegység közös kialakulásából adódó természetföldrajzi kapcsolatokat.</p> <p>Ismertesse a térség jellegzetes településtípusait.</p> <p>Mutassa be a gazdasági átalakulás eredményeit és problémáit a térségben.</p>
<p>8.5. Hazánk nagyrégióinak (tervezési-statisztikai régióinak) természet- és társadalomföldrajzi képe</p> <p>Budapest</p>	<p>Mutassa meg a térképen, nevezze meg kontúrtérképen hazánk nagyrégióit.</p> <p>Mutassa be a nagytájáról tanult természeti-társadalmi ismeretek alkalmazásával a régiók jellegzetességeit, erőforrásait, fejlesztésének lehetőségeit.</p> <p>Hasonlítsa össze adatsorok segítségével az egyes régiók kedvező és kedvezőtlen mutatóit.</p> <p>Jellemezze a főváros településszerkezetét ábrák segítségével.</p> <p>Mutassa be központi szerepét az ország társadalmi-gazdasági életében.</p>	<p>Ismertesse a nagyrégiók kialakításának elveit és szerepét hazánkban az Európai Unióhoz történő csatlakozás tükrében.</p> <p>Indokolja a regionális fejlettség különbségeit természeti, társadalmi, gazdasági tényezőkkel.</p> <p>Mondjon példákat a nagyrégió belüli és az azok közötti együttműködésekre.</p> <p>Ismertesse példák alapján sokoldalú gazdasági kapcsolatát az agglomeráció településeivel.</p>
<p>8.6. Magyarország környezeti állapota</p>	<p>Értékelje hazánk környezeti állapotát tematikus térképek, összehasonlító adatsorok, fotók segítségével.</p> <p>Mutassa be a medence- és a tranzit-jelleg szerepét a környezet szennyeződésében, és az összefogás szükségességét ezek csökkentésére.</p> <p>Tudjon példát mondani a nagyvárosok környezeti ártalmairól, a megoldás lehetőségeiről.</p> <p>Mondjon példákat a környezet védelmében tett intézkedésekről és azok eredményeiről.</p> <p>Ismerje fel térképen, kontúrtérképen és nevezze meg hazánk nemzeti parkjait, a világörökséghez tartozó értékeit.</p> <p>Mondjon példát hazánk környezetvédelmi problémákkal foglalkozó intézményeire, azok tevékenységére.</p>	<p>Ismertesse a környezetgazdálkodás hazai elveit, alkalmazásának lehetőségeit, példáit.</p>

Megjegyzés: Az Európa általános természet- és társadalomföldrajzi képénél megfogalmazott követelmények a további résztémakörökre is vonatkoznak.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
9.1. Európa általános természetföldrajzi képe	<p>Ismertesse a nagytájak felszínformáit, földtörténeti múltjuk és geológiai szerkezetük közötti összefüggést.</p> <p>Támassza alá példákkal a geológiai szerkezet és az ásványkincsek előfordulásának összefüggését.</p> <p>Mutassa meg a térképen és jellemezze a kontinens nagytájakait, szerkezeti egységeit, éghajlatait.</p> <p>Mutassa be konkrét példákon az éghajlatot alakító és módosító tényezők szerepét a kontinensen.</p> <p>Mutassa be tematikus térképek segítségével az éghajlat, a vízrajz, a növényzet és a talajtípus közötti összefüggést.</p> <p>Ismerje fel diagramok és más ábrák, képek, leírások alapján a kontinens jellegzetes éghajlatait, és jellemezze azokat.</p> <p>Nevezze meg a kontúrtérképen a kontinens legfontosabb felszíni vizeit és nagytájakait.</p> <p>Mutassa be konkrét példákon a társadalom környezet alakító tevékenységét és annak hatásait.</p>	<p>Mutassa be a kontinens kialakulásának folyamatát geológiai és szerkezetmorfológiai térképek segítségével.</p> <p>Magyarázza a lemeztektonikai folyamatok és a kontinens területének változása közötti összefüggést.</p> <p>Ismerje fel kontúrtérképen, ábrán, képen a fontosabb szerkezet-domborzati egységeket.</p>
9.2. Európa általános társadalomföldrajzi képe	<p>Magyarázza a természeti adottságok és a társadalmi-gazdasági fejlődés népsűrűséggel való kapcsolatát.</p> <p>Mutassa meg térképen Európa sűrűn lakott területeit, nagy agglomerációit, és indokolja az elhelyezkedésüket.</p> <p>Tudja felsorolni, térképen megmutatni, kontúrtérképen megnevezni Európa országait, fővárosait.</p> <p>Tudja megmutatni a térképen és megnevezni a kontúrtérképen a tanult országok legfontosabb gazdasági központjait, és ismertesse jellemzőiket.</p> <p>Nevezze meg a tanult országok jellegzetes mezőgazdasági terményeit, ásványkincseit és ipari termékeit.</p>	<p>Mondjon példákat a vendégmunkások, a menekültek és a bevándorlók befogadásából adódó problémákra.</p> <p>Támassza alá példákkal a társadalmi fejlődés, a foglalkozási átrétegződés és az urbanizáció kapcsolatát.</p> <p>Mutassa be a társadalmi-gazdasági fejlettségi különbségeket Európában, magyarázza azok okait és következményeit.</p>
9.3. Az Európai Unió földrajzi vonatkozásai	<p>Mutassa be az együttműködés kialakulását, lényegét és legfontosabb</p>	<p>Magyarázza az európai integráció kialakulásához vezető okokat, ismerje</p>

	<p>területeit, hatását a tagállamok társadalmi-gazdasági életére. Nevezze meg az Európai Unió tagállamait, főbb intézményeit. Ismertesse hazánk és a szervezet kapcsolatát.</p> <p>Mutassa be példákkal alátámasztva az unión belüli területi fejlettségi különbségeket, a regionális politika fő vonásait. Legyen képes statisztikai adatok elemzésére az Európai Unióval kapcsolatban.</p>	<p>fejlődésének történetét, kapcsolatát egyéb tömörülésekkel. Tudja elhelyezni az Európai Uniót a világgazdaság erőközpontjai között statisztikai adatok elemzése alapján.</p> <p>Ismerje az integráció bővítésének lehetőségeit és problémáit. Mutassa be a szervezet mezőgazdasági politikáját, területfejlesztési, környezetvédelmi és környezetgazdálkodási törekvéseit.</p>
9.4. Észak-Európa	<p>Ismertesse a kontinensrész és országainak gazdasági életében szerepet játszó természeti és társadalmi tényezőket.</p> <p>Mutassa be tematikus térképek segítségével az ipar és a mezőgazdaság területi elhelyezkedésének sajátos vonásait.</p>	<p>Mutassa be az országok szerepét Európa és a világ gazdaságában.</p>
9.5. Nyugat-Európa	<p>Egyesült Királyság</p> <p>Franciaország</p> <p>Mutassa be konkrét példákon a szigetország földrajzi fekvésének és ásványkincseinek szerepét a gazdaság fejlődésében.</p> <p>Ismertesse a hagyományos iparvidékek telepítő tényezőit, az ipar területi átrendeződésének okait.</p> <p>Mutassa be az ipar területi elhelyezkedésének fő vonásait és ezek okait.</p> <p>Ismertesse a mezőgazdaság legfontosabb területi jellemzőit.</p> <p>Ismertesse az ország szerepét az Európai Unió élelmiszer-termelésében.</p>	<p>Mutassa be példákkal a történelmi és a gazdaságtörténeti múlt hatását a kontinensrész országainak mai gazdasági életében.</p> <p>Mondjon példákat a gazdasági szerkezetváltásra a XX. század második felében, és mutassa be azok következményeit.</p> <p>Ismerje a gyarmatosítás szerepét az ország gazdaságának fejlődésében, legyen tisztában világgazdasági szerepe átalakulásának okaival.</p> <p>Ismertesse forráselemzés alapján a gazdasági szerkezetváltás sikeres és kevésbé sikeres útjait.</p> <p>Igazolja a gazdaságpolitika és a mezőgazdasági termelés sajátos vonásainak kapcsolatát.</p> <p>Mutassa be az idegenforgalom szerepét az ország gazdasági életében.</p>
9.6. Dél-Európa	<p>Olaszország</p> <p>Mutassa be a tipikus mediterrán táj természetföldrajzi jellemzőit és a hozzá kapcsolódó gazdálkodást.</p> <p>Ismertesse a mediterrán mezőgazdaság alapvető típusainak termékeit.</p> <p>Indokolja tények bemutatásával Dél-Európa kétarcúságát, gazdasági megosztottságát.</p> <p>Hasonlítsa össze az ország északi és déli területeinek természeti és társadalmi adottságait, gazdasági fejlettségét.</p>	<p>Összegezze a Földközi-tenger jelentőségét a dél-európai országok társadalmi-gazdasági életében.</p> <p>Tudjon példákat mondani az északi és a déli területek közötti fejlettségi különbség következményeire.</p>

<p>Spanyolország</p> <p>Szerbia és Montenegro</p> <p>Horvátország</p>	<p>Ismertesse a főbb gazdasági központokat.</p> <p>Ismertesse az egykori Jugoszláviát megosztó társadalmi különbségeket, és sorolja fel az utódállamokat.</p> <p>Ismertesse az ország nemzetiségeit.</p> <p>Mutassa be Dalmácia idegenforgalmának szerepét az ország életében, nevezzen meg idegenforgalmi központokat.</p>	<p>Fogalmazza meg az északi ipari háromszög fejlettségének okait, és mutassa be gazdasági kapcsolatait.</p> <p>Mutassa be a mediterrán táj, a történelmi és a kulturális örökség szerepét az ország idegenforgalmában.</p> <p>Mutassa be az idegenforgalmi és az egyéb adottságok szerepét az ország gazdasági fejlődésében.</p> <p>Mondjon példákat az ipar vezető ágazataira, gazdasági központokra. Tudja megmutatni ezeket a térképen.</p> <p>Mutassa be tájainak eltérő természeti és társadalmi jellemzőit, és tudjon példákat mondani azok következményeire.</p> <p>Ismertesse az ország iparának és mezőgazdaságának területi elrendeződését, a Vajdaság gazdasági szerepét.</p> <p>Jellemezze az ország eltérő adottságú tájait, a gazdasági fejlődés alapjait, gazdasági központjait.</p> <p>Ismertesse a nemzetiségek területi elhelyezkedését.</p>
<p>9.7. Közép-Európa tájainak és országainak természet- és társadalomföldrajzi képe</p> <p>Németország</p> <p>Lengyelország</p>	<p>Mutassa be Közép-Európa fekvésének társadalmi-gazdasági és környezeti következményeit.</p> <p>Jellemezze Közép-Európa természeti adottságait. Mutassa be konkrét példákra az eltérő természetföldrajzi környezet társadalmi-gazdasági következményeit.</p> <p>Mutassa be az ország területenként eltérő természeti és társadalmi-gazdasági adottságait, a termelés különbségeit.</p> <p>Ismerje az egykori keleti és nyugati országrész eltérő gazdasági-társadalmi fejlődésének útját, az ország újraegyesítését követő eredményeket és problémákat.</p> <p>Mutassa be a Ruhr-vidék példáján a hagyományos iparvidék gazdasági és környezeti átalakulásának folyamatát.</p> <p>Tudja térképen megmutatni és kontúrtérképen megnevezni, továbbá jellemezni az ország nagytájtait és gazdasági központjait.</p>	<p>Hasonlítsa össze Közép-Európa síkságainak, rögvídekeinek és magashegységeinek természeti adottságait, gazdasági lehetőségeit.</p> <p>Mutassa be az ország szerepét, súlyát a világ gazdaságban és az Európai Unióban különböző forrásanyagok segítségével.</p> <p>Támassza alá példákkal az ipar területi és szerkezeti átalakulási folyamatát, a déli tartományok gyors gazdasági fejlődését.</p> <p>Jellemezze az ország nagytájtait, ismertesse a tájak legfontosabb erőforrásait.</p> <p>Ismertesse a mezőgazdaság</p>

Csehország		<p>fejlődésének sajátos vonásait.</p> <p>Nevezze meg kontúrterképen a fő gazdasági központokat.</p> <p>Jellemezze Csehország nagytájak, mutassa be azok természeti erőforrásait.</p> <p>Nevezze meg kontúrterképen gazdasági életük fő központjait.</p>
Ausztria	<p>Jellemezze és nevezze meg kontúrterképen az ország nagytájakait és gazdasági központjait.</p> <p>Ismertesse a magashegységi környezet szerepét a gazdasági életben.</p>	<p>Hasonlítsa össze a medence és a magashegyvidéki területek gazdaságának jellemzőit.</p>
Szlovénia		<p>Ismertesse a társadalmi-gazdasági fejlődését.</p>
Szlovákia	<p>Mutassa be a Kárpátok és az alföldi tájak eltérő szerepét a gazdaság fejlődésében.</p> <p>Nevezze meg kontúrterképen a gazdaság fontosabb központjait és magyar vonatkozású városait.</p>	<p>Indokolja az ország természeti erőforrásainak és gazdaságának térbeli elhelyezkedését.</p>
Románia	<p>Nevezze meg kontúrterképen az ország nagytájakait, hasonlítsa össze természeti adottságait és erőforrásait.</p> <p>Tudjon megnevezni iparvidékeket, mezőgazdasági tájakat, kontúrterképen felismerni gazdasági központokat.</p> <p>Nevezzen meg magyar kulturális központokat.</p>	<p>Jellemezze a gazdasági élet területi elhelyezkedését és ágazati szerkezetét.</p>
9.8. Kelet-Európa természet- és társadalomföldrajzi vonásai	<p>Mutassa be a nagytájak természeti, társadalmi-gazdasági adottságait.</p>	<p>Ismertesse a volt Szovjetunió társadalmi-gazdasági jellemzőit. Mutassa meg térképen az utódállamokat.</p>
Oroszország	<p>Hasonlítsa össze az ország európai és ázsiai részének természeti adottságait, mutassa be azok kapcsolatát a népesség eloszlásával.</p> <p>Mutassa be a földrajzi övezetesség jellemzőit Oroszország területének példáján.</p> <p>Hasonlítsa össze tematikus térképek segítségével Oroszország iparvidékeinek földrajzi jellemzőit.</p>	<p>Sorolja fel a gazdálkodás természeti és társadalmi problémáit Oroszországban.</p> <p>Ismertesse az ország energiagazdaságának jellemzőit, az energiatermelés környezeti következményeit.</p>
Ukrajna	<p>Mutassa be Oroszország világgazdasági szerepét.</p> <p>Jellemezze a Donyec-medence gazdaságának földrajzi összefüggéseit.</p> <p>Mutassa be tematikus térképek segítségével Ukrajna mezőgazdaságát. Nevezzen meg magyar vonatkozású településeket.</p>	<p>Mutassa be statisztikai adatok alapján Ukrajna jelentőségét Európa és a világ gazdaságában.</p>

Megjegyzés: A kontinensek általános természet- és gazdaságföldrajzi képénél szereplő követelmények a további résztémakörökre is vonatkoznak.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
10.1. A kontinensek általános természet- és társadalomföldrajzi képe	<p>Mutassa be az egyes kontinensek földrajzi sajátosságait. Mutassa meg térképen, nevezze meg kontúrtérképen és jellemezze a nagytájakat, a folyókat, a tavakat. Mondjon példákat az egyes kontinenseken előforduló nagyszerkezeti egységekre. Elemesse tematikus térképek alapján a geológiai szerkezet és az ásványkincsek összefüggéseit. Mondjon példákat a kontinensek főbb erőforrásaira. Ismerje fel képek, ábrák, leírások és tematikus térképek alapján a földrajzi öveget, a kontinensek jellemző területeit, tipikus tájait.</p> <p>Ismertesse a népességkoncentrációk kialakulását, jellemzőit, a népesség egyenlőtlen elhelyezkedésének okát. Magyarázza a kontinensek országcsoportjainak eltérő ütemű gazdasági fejlődését. Ismertesse a mezőgazdasági termelés egyes kontinenseken jellemző típusait és azok fontosabb terményeit. Mutassa be a kontinensek világgazdasági szerepét, annak változásait. Tudja felsorolni, térképen megmutatni és kontúrtérképen megnevezni a kontinensek jellegzetes térségeit, tanult országait, azok fővárosát és egyéb gazdasági központjait. Tudjon példát mondani a földrészekről az emberi beavatkozás környezetkárosító hatásaira.</p>	<p>Ismertesse a kontinens szerkezeti felépítését és annak lemeztectonikai hátterét. Mutassa be éghajlati, növényzeti és talajtérképek összehasonlító elemzésével a kontinensek természetföldrajzi adottságait. Ismerje fel diagramok alapján a földrészek egyes éghajlatait és térképvázlatokon az egyes éghajlati öveget. Mutassa be az egyes kontinensekre jellemző példakkal a vízszintes és a függőleges földrajzi övezetesség rendszerét. Legyen képes keresztmetszetet elemezni a kontinensek természeti adottságairól. Mutassa be a kontinensek világgazdasági szerepét, annak változásait.</p>
10.2. Ázsia 10.2.1. Általános földrajzi kép	<p>Ismertesse az ázsiai nagy sivatagok kialakulásának okait. Mutassa be példák alapján a monszun szerepét a gazdasági élet jellemzőinek kialakulásában. Mutassa be a népességrobbanást statisztikai adatok segítségével, mondjon példákat a következményeire és a megoldásukra tett erőfeszítésekre.</p>	<p>Mutassa be a kontinens vallási-kulturális sokszínűségét, ennek következményeit a társadalom életében. Mutassa be a kontinens világgazdasági szerepét, annak változásait. Elemesse az élelmiszeri problémák kialakulásának okait, ismertesse a megoldásukra tett erőfeszítéseket.</p>
10.2.2. Országai		

<p>Kína</p> <p>Japán</p> <p>India</p>	<p>Ismertesse a népességszám növekedésének időbeli változásait. Hasonlítsa össze Kelet- és Nyugat-Kína mezőgazdaságát.</p> <p>Ismertesse az ország erőforrásait, az országon belüli területi fejlettségi különbségek okait.</p> <p>Mutassa be statisztikai adatok, diagramok és szöveges források felhasználásával az ország világgazdasági jelentőségét.</p> <p>Mutassa be a szigethelyzet és a természeti erőforrások szűkösségének következményeit a gazdasági fejlődésben.</p> <p>Ismertesse a társadalmi-gazdasági fejlődés sajátos vonásait.</p> <p>Mutassa be a természeti feltételekhez és a társadalmi szokásokhoz alkalmazkodó japán mezőgazdaság vonásait.</p> <p>Nevezze meg az ipar fő ágazatait, termékeit.</p> <p>Tudja tényekkel alátámasztani a Japán gazdaság szerepét a világkereskedelemben.</p> <p>Ismertesse az ország népesedési folyamatát és ezek összefüggését az élelmezéssel.</p> <p>Jellemezze a természeti adottságokhoz igazodó mezőgazdaságot.</p>	<p>Ismertesse a társadalmi-gazdasági fejlődés sajátos vonásait.</p> <p>Ismertesse a külföldi tőke szerepét az ország gazdaságának fejlődésében.</p> <p>Mutassa be Hongkong szerepét Kína és Délkelet-Ázsia társadalmi-gazdasági fejlődésében.</p> <p>Mutassa be a gyarmatosítás hatását a térség társadalmi-gazdasági fejlődésére.</p> <p>Támassa alá tényekkel Japán szerepét Ázsia gazdasági fejlődésében.</p> <p>Bizonyítsa a világgazdasági igényeihez való alkalmazkodás szerepét a gazdasági fejlődésében.</p> <p>Támassa alá példákkal a társadalmi, vallási hagyományok szerepét India gazdasági életében.</p> <p>Mutassa be az iparfejlődés eredményeit és ellentmondásait, a külföldi tőke szerepét.</p>
<p>10.2.3. Délkelet-Ázsia iparosodott és iparosodó országai</p>	<p>Nevezze meg a térséghez tartozó országokat.</p> <p>Mutassa be példák alapján a térség országainak sajátos társadalmi-gazdasági fejlődését, azok természeti és társadalmi hátterét.</p>	<p>Ismertesse a felzárkózó országokat, sorolja fel gazdasági fejlődésük okait és jellemzőit.</p> <p>Fogalmazza meg adatok alapján a csoport országainak hasonló és eltérő gazdasági vonásait.</p>
<p>10.2.4. Nyugat-Ázsia, arab világ</p>	<p>Nevezzen meg a területen élő népeket.</p> <p>Mutassa be statisztikai adatok és diagramok alapján a terület kőolajgazdaságának világgazdasági jelentőségét.</p> <p>Ismertesse példák alapján a kőolaj szerepét a térség országainak társadalmi-gazdasági életében.</p> <p>Csoportosítsa a térség országait gazdasági fejlettségük alapján.</p>	<p>Bizonyítsa a térség geopolitikai fontosságát.</p> <p>Mutassa be a vallás meghatározó szerepét a társadalmi-gazdasági életben.</p> <p>Ismerje az arab világ gazdasági jelentőségét, országainak közös és egyedi vonásait.</p> <p>Ismertesse Izrael sajátos gazdasági fejlődését.</p>
<p>10.3. Ausztrália és Óceánia</p>		<p>Mutassa be tematikus térképek segítségével a természeti adottságokban megnyilvánuló összefüggéseket, és az ausztrál gazdaság legfőbb vonásait.</p> <p>Értékelje Ausztrália szerepét a világgazdaságban.</p>

11. A globális válságproblémák földrajzi vonatkozásai

Megjegyzés: A témákhoz kapcsolódó követelmények az egyes geoszféráknál és a gazdasági tevékenységeknél is szerepelnek. Itt csak az ismeretek szintetizálásával kapcsolatos követelményeket soroljuk fel.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>11.1. A geoszférák környezeti problémáinak kapcsolatai</p>	<p>Mutassa be példákkal az egyik geoszférában történt beavatkozás hatását más geoszférákra.</p> <p>Ismertesse lakóhelyének környezeti problémáit.</p>	<p>Mutassa be ábrások segítségével a földrajzi környezet társadalmi tevékenységek hatására bekövetkezett változásait.</p> <p>Legyen képes konkrét példák, esetelemzések alapján önálló véleményalkotásra, a témához kapcsolódó szemelvények elemzésére.</p>
<p>11.2. A népesség, a termelés és a fogyasztás növekedésének földrajzi következményei A Föld eltartóképessége</p> <p>Urbanizációs problémák</p>	<p>Legyen képes a témához kapcsolódó adatok, ábrák, szövegek elemzésére.</p> <p>Mutassa be a népességszám növekedésének sajátos társadalmi következményeit és összefüggéseit. Értelmezze, hogy miért van szükség a demográfiai robbanás megfékezésére, a háborús és a katasztrófaveszélyek felszámolására.</p> <p>Mutassa be az összefüggést a környezet állapotának romlása és az életminőség alakulása között.</p> <p>Mutassa be az összefüggést a városi életforma és a környezet fokozott terhelése között. Igazolja példákkal az életminőséget befolyásoló előnyöket és hátrányokat.</p>	<p>Mutassa be logikai kapcsolatok feltárásával, hogy a népesség energia-, nyersanyag-, fogyasztási cikk- és élelmiszerigénye hosszú távon a harmonikus, fenntartható fejlődés keretein belül elégíthető ki.</p>
<p>11.3. A környezeti válság kialakulása és az ellene folytatott küzdelem A környezeti és a gazdasági problémák globalizálódása</p> <p>Nemzetközi összefogás a környezetvédelemben</p>	<p>Legyen képes a témához kapcsolódó adatok, ábrák, szövegek elemzésére.</p> <p>Nevezze meg a világ globális problémáit (túlnépesedés, éhínség, energiahiány, nyersanyaghiány, vándormozgalmak, a tőke egyenlőtlen eloszlása, gazdasági polarizáció, környezeti gondok).</p> <p>Ismerje fel a globális problémákat hírekben, folyamatokban, jelenségekben, és mutassa be kialakulásuk főbb okait.</p> <p>Ismertesse a globális környezeti problémákkal foglalkozó legfontosabb nemzetközi szervezetek (UNEP, FAO, UNESCO, WHO) főbb tevékenységeit. Mondjon példákat a természeti katasztrófák és az ember okozta</p>	<p>Értelmezze a környezeti válság kialakulásának okait és folyamatát. Mutassa be a földrajzi környezet társadalmi tevékenységek hatására bekövetkezett változásait.</p> <p>Igazolja, hogy a környezet állapotának feltárása, értékelése és egyensúlyának megóvása globális, nemzetközi feladat. Értelmezze a legfontosabb nemzetközi környezetvédelmi egyezményeket. Mutasson meg a világtérképen néhány</p>

	<p>környezeti problémákra. Mutassa be azokban a társadalom felelősségét. Ismertesse a megoldásokra irányuló nemzetközi törekvéseket, indokolja az összefogás szükségességét.</p> <p>Mutassa be a természetvédelem céljait, területi egységeinek szerveződését.</p>	<p>nemzetközi védelem alá eső területet. Értelmezze szemelvények segítségével a fenntartható fejlődés elméletét és lehetőségeit.</p>
--	--	--